

Specifika karaktärer för immateriella kulturarv (IK) (Kister Malm, International Council for Traditionell Music, ICTM)

- IK har i Sverige en **klar juridisk mening** -- se Unescodefinition
- IK ska ha **överförts mellan generationer** -- ålafisket bygger i stor utsträckning på ärvd kunskap, första skriftliga dokumentation 1511
- IK ska vara **unik för respektive stat och inte ha en motsvarighet någon annanstans** -- Hanöbuktens havshommefiske eller motsvarighet står med svårighet att finna på andra platser i Östersjön
- IK kan ha unika **juridiska regleringar** -- drättsystemet minst 500 år, 1511 brev Jens Holgersen Glimminge, 1556 Förordning för kustfiske
- IK är inte sällan integrerad i en **särpräglad miljö** -- Hanöbuktens sand på land och i hav, hamnlös kust
- IK ska kunna **beskrivas under en lång tidsaxel** -- historisk dokumentation under 500 år
- IK ska vara utsatt för **hot om fortsatt existens** -- vattenkraftens åderlåtning på vandringsål, miljögifter - försurning av vattensystem, nya fiskelagar som hindrar generationsväxling, "museifiske återstår"

Åladrätten

- en juridisk definierad term, skattelagt fiske som bokförs som särskild fastighet, att betrakta som fast egendom. Anor från danskt 1200-tal.

"hurru monnghe böndher påå hwar bååth ähr, huru monnghe stycker näth hwar ägher och huadh the giöra aff hwar bååth och manndz dräth" (Förordning för kustfisket 1556)

(det som en man kunde dra, det område där en man ensam kunde dra nät upp ur sjön och försörja sej på fångsten)

- ursprungligen ett feodalt fiske reglerad av konung, kyrka och adel.

- ursprungligen 140 drätter mellan Åhus och Stenshuvud.

Ålahommor

- finns ej att köpa, måste tillverkas på plats, anpassas till vattendjup och havsstruktur

- stort antal ingående delar i nätkonstruktionen som byggs ihop till en sammanlagd längd på upp till 300 meter, landarm inräknad.

Hommebåtar

- i princip köllös ekträbåt för 1-3 man, mellanting mellan blekingeeka och sydkustsnipan, byggd på fri hand utan ritning eller mall, anpassad till hamnfri sandstrand, harbaren.

- ursprungligen avsedd för rodd, nu oftast plastad med utombordare.

Ålakusten hommefiske

- ålafisket bedrivs från hamnfri kust

- står ej att återfinna någon annanstans, kan närmast jämföras med de i Kalmarsund förr pålade ålbottengarnen

- grundprincipen har i stort enbart påverkats av utombordaren och nylongarnet

Ålfiskekunskap

- att fiska ål idag, bygger stor i utsträckning på "ärvd" kunskap, far till son / lejekarl. Jämförelse kan göras med smeden och hans son förr i tiden.

- de som övertog fisket fungerade som kunskapens stafettpinne

Byggnadskultur

- ålabodar är ej avsedda för boende, ofta namngivna efter händelser - skrönor: Smugglareboden, Tvillingaboden
- hängen, område arrangerat för hantering / skötsel av hommor

Språkvärld

- benämningar / ord på redskap, hommekonstruktionens delar, åltyper, väder, vatten, båtar etc kräver en specifik ordbok / lexikon: stackarm, mule, meluck /melycke, bäl

Ålen som mat

- unika tillagningsmetoder (lua, halma m fl) som inte förekommer för övrigt inom matvärlden
- avsaknad av industriell tillagning (konserver)
- ålagillen / kalas som företeelse skulle ev kunna jämföras med gåsamiddag?, f ö finns inga motsvarigheter (kräftskivor, hummerfester, surströmmingsfest är moderna företeelser)

Fångstmetoder i Sverige

- alla alternativa fångstmetoder: ljustra, blindhuttning, länk- o småryssjor, långrev, ålakistor, mete är förbjudna, förutom det licensierade fisket

Ålens socioekonomi

- ålen som betalmedel i stället pengar, till drättägaren och lejefolk kan ha förekommit fram till 1980, är nu helt borta

Kulturresevat

- Rompeboden, en historisk ålabod i anslutning till ett aktivt ålafiske, under tillblivelse.
- Kan hela kuststräckan bli ett kulturresevat?

Skrönor - tratering, historiska händelser, vidskepelse

- ålafisket har under århundradena genererat otaliga historier - skrönor, mer eller mindre sanna som bidrar till atmosfären runt ålafisket.
- Katastrofen / väderfenomenet med orkan och stormflod på 1870-talet som drabbade hela södra Östersjön
- Fiskeresultaten 1959 som saknar motstycke
- Vantamannen, Tackaren m fl

Hot mot ålafisket i Hanöbukten

- vattenkraftens omfattande decimering av vandringsål, in och ut
- miljöförändringar, miljögifter - försurning av sötvattenssystem tillika havet
- internationellt rovfiske på glasål
- förekomsten av ål minskar
- upplösningen av åladrätter
- förvandlingen av ålabodar till fritids- permanentbostäder
- nya fiskelagar, enbart licensierat fiske
- nya fiskelagar, minskade fiskevolym - tider
- nya fiskelagar som sätter tvångströja på ålfiskaren, som inte "får" bli sjuk och någon annan sköter hans fiske
- nya fiskelagar som gör att ålafisket inte kan följa generationsväxling, inte kan ärvas eller köpas

Litteratur

Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike och Ålakademin: Ålens fortlevnad - Rapport från seminarium Ål 2010

Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike: Tell Per-Erik m fl, Ålens framtid - att bruka eller förbruka ekosystemtjänster, 20 röster om ålen, Kristianstad 2012

Danielsson Jan, Torstensson Lars: Sanning och saga från Ålakustaen, Lund 1996

Gjörtler Birgitta: Ålfiske och åldrätter, ak. avhandl. Kristianstad 1994

Lundberg Tina m fl: Ålakust - den blå linjen, 2011

Reports 189, 223: EIFACC / ICES WGEEL 2011

Rollof Yngve: Ålabodar, Kristianstad 1984

SLU Aqua reports 2011:1, 2012:9: Willen Dekker